

MÅNEDSBLADET

Glemmer du

Konference om Amager

Nr. 3 April 1996

Tårnby Kommunes

Lokalhistoriske Samling

Focus på Amagers historie

En åben konference

For første gang er de tre lokalarkiver på Amager gået sammen om at afholde en konference. Emnet for konferencen er Amagers historie eller træk af øens historie, for naturligvis kan hele historien ikke behandles på en dag.

Konferencen finder sted lørdag den 27. april og varer fra kl. 9.30 - 15.00. Pris for hele dagen incl. forplejning er 50,- kr. Billetter kan købes på et af de tre arkiver:

Tårnby Kommunes Lokalhistoriske Samling:

Kamillevej 10

Man 16-20, tirs 12-16, fre 12-15

Dragør Lokalarkiv

Stationsvej 9

Tirs og tors 13-17, ons 13-20

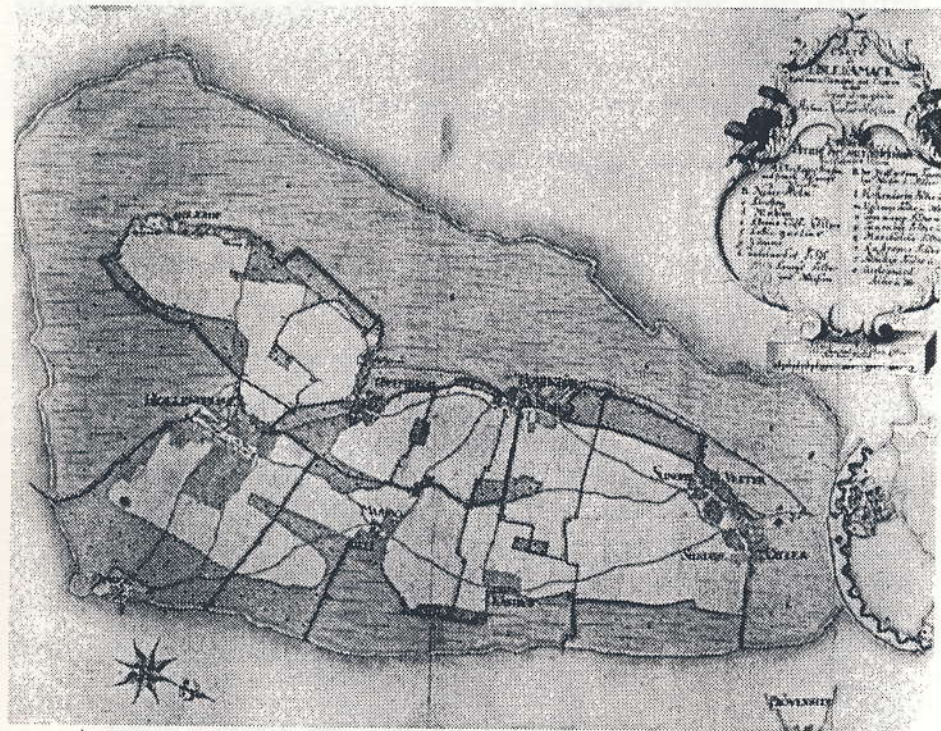
Lokalhistorisk Samling, Sundby Bibliotek

Amager Centret, Reberbanegade

Åbent efter aftale.

Program for dagen:

- 9.30 Velkomst ved arrangementskomiteen. Præsentation af dens medlemmer, dagens program og ordstyrer Erik Housted.
- 9.45 **Foredrag:** Da Sundby blev skilt fra Tårnby, v. Lisa Elsbøll.
- Pause.
- 10.45 **Foredrag:** Fredens Mølle og de andre fabrikker, v. Ole Hyldtoft.
- 11.45 Frokost
- 12.30 **Foredrag:** Koleraen på Amager 1853, v. Gerda Bonderup.
- 13.30 **Foredrag:** Amager og Saltholm, v. Kirsten Hovgaard.
- 14.30 Orientering om planer og igangværende projekter indenfor Amagers Historie. Ideer er yderst velkomne fra både deltagere og arrangører.

Kort over Amager tegnet af Stephan Nicolas Holstein. Kopi af kort fra Det Kongelige Bibliotek fra Frederik d. V's Atlas.

Da Sundby blev skilt fra Tårnby

Konferencens første foredrag omhandler Sundbyernes udskillelse fra Tårnby pr. 1.1. 1896, således at de fremover udgjorde to særskilte kommuner. I 1902 blev Sundby en del af Københavns Kommune. Foredraget holdes af cand.phil. Lisa Elsbøll, som har specialiseret sig i Sundbys historie. Lisa Elsbøll vil også være kendt for mange Tårnby borgere, som har deltaget i hendes byvandring i Tårnby Kommune.

Lisa Elsbøll vil i sit foredrag komme ind på det politiske spil og baggrunden for oprettelsen af Sundby som en selvstændig kommune. En af årsagerne var den eksplosive befolkningstilvækst i Sundbyerne.

Amagerbrogade ved hjørnet af Tyrolsgade, ca. 1902.

Fredens Mølle og de andre fabrikker

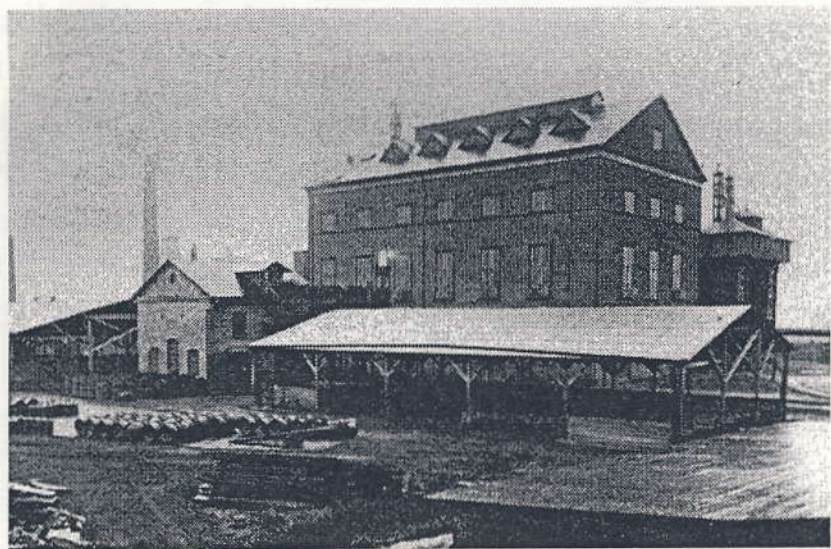
Universitetslektor Ole Hyldtoft står for dagens andet foredrag om Amagers industri- og miljøhistorie. Han vil fortælle om en række af de kilder, der kan inddrages i en undersøgelse af denne side af øens historie. Røg og lugt fra industrivirksomheder blev omkring 1850'erne underkastet lovgivningen og offentligt tilsyn.

Fredens Mølle var navnet på en oliemølle, bygget i 1719 af Rollos Hoogkerk. Fra 1833 begyndte Owen, en senere ejer, at fabrikere patentgødning, en blanding af forskellige gødningsstoffer, som tilvirkedes af hovedstadens renovation. Der blev tillige på møllens grund anlagt fabrik for svovlsyre, saltsyre, ammoniak, salmiak og mange andre kemiske produkter. Virksomheden blev nedlagt i 1903 og indlemmet i A/S Dansk Svovlsyre og Superfosfatfabrik i Kastrup. Lugten og røgen flyttede med.

Svovlsyrefabrikken eller Kastrup Møghus, som den blev kaldt, havde "horrible forhold for arbejderne", som der står i SiD Kastrups nye jubilæumshæfte. Her står endvidere: "Sognerådet i Tårnby klagede til re-

geringen over de fattigbyrder, som fabrikken lagde på sognet med de mange ødelagte arbejdere.

Omkring år 1900 var der 3,25 gange så stort sygefravær på Svovl- og Gødningfabrikker som det gennemsnitlige på landsplan.”

A/S Dansk Svovlsyre og Superfosfatfabrik, ca. 1904.

Kolera på Amager 1853

Et af eftermiddagens foredrag er om koleraepidemien på Amager af dr.phil. Gerda Bonderup, som også har skrevet bogen Cholera-Morbrotter og Danmark. Heri kan man finde nedenstående citat, som kort beskriver, hvad der skete på Amager, da koleraen kom, og som uddybes i foredraget på konferencen.

“I syndebukshistorien fra Amager stødte de to samfundstyper fra storby og land kraftigt sammen. På Dragør nær var hele øen et agrarsamfund med et kommunestyre, der bestod af en række gårdmænd og birkedommeren. Nordpå lå Sundbyerne - Sundbyøster og Sundbyvester - der udgjorde den værste slum med lave og usunde boliger. Administrativt lå de i periferien for sogneforstanderskabet i Tårnby, hvis bønder forlængst havde set sig gale på de fattige byarbejdere, der kun lå sognet til last. Lige meget hvad lægen bad om for at hjælpe de fattige i nord, fik han henholdende svar eller direkte afslag. Ved at lade sundbyboerne gå til grunde kunne man afstraffe syndebukken, der selv havde slæbt sygdommen ind fra hovedstaden.” (Gerda Bonderup: Cholera-Morbrotter og Danmark, 1994. s. 212.)

I bogen Fra vugge til grav af Inger Kjær Ottzen kan følgende statistik om koleraepidemien findes:

I Tårnby sogn døde 321 af kolera, på en måned døde 295, 1/16 af sognets beboere. Sognepræsten Jørgen Hjorth Lautrup måtte indvi en lille selvmorderkirkegård som begravelsesplads for at få plads til alle de døde på kirkegården. Præsten havde forståeligt nok natlige mareridt om sygdom og død og så ligkister for sig.

Jørgen Hjort Lautrup, sognepræst ved Tårnby Kirke
1850-1854.

En årbog

Det er konferencearrangørernes håb, at initiativet munder ud i en årbog om Amager. Præcist hvilket indhold og hvilken form bogen skal have, er endnu ikke fastlagt.

Alle er velkomne til at komme med ideer og forslag.

Henvendelse til et af de tre lokalarkiver på Amager.

Hvis du har billeder, oplysninger eller andet af lokalhistorisk interesse, så henvend dig til:

**LOKALHISTORISK SAMLING
KAMILLEVEJ 10
2770 KASTRUP
TLF. 32 50 09 76**

ÅBNINGSTID:

MANDAG 16-20

TIRSDAG 12-16

FREDAG 12-15

.....

Lokalhistorisk Samling har desuden en fast udstilling på Kastrupgård:

**Midt på Amager
Kastrup Glas**

Åbent: tirsdag - søndag 14-17
onsdag tillige 19-21